

PHS Orientering 2026:01

Kilder til bias på systemnivå i etterforskningsarbeid som involverer digitale bevis

CLARUS

Om prosjektet

CLARUS samler dataetterforskere, kriminalteknikere, akademikere, politi, publikum og andre fagpersoner på tvers av landegrenser for å forstå hvordan kommunikasjon, profesjonskultur og beslutningstaking påvirker håndteringen av digitale bevis. Den første delen av CLARUS har søkelys på å identifisere og redusere mulige systematiske skjevheter i etterforskningsarbeid som involverer digitale bevis. Dette inkluderer hvordan faglig bakgrunn, organisasjonskultur og språk påvirker måten etterforskere tar beslutninger på og kommuniserer sine funn. Dette sammendraget diskuterer disse aspektene og implikasjoner for praksis.

Begreper og definisjoner

Bias (skjevhet) kan forstås som et systematisk avvik fra en norm (for eksempel beste praksis eller evidensbasert resonnement). Selv om det ikke finnes en direkte årsakssammenheng mellom bias og feil, øker bias sannsynligheten for at feil oppstår. Litteraturen har for det meste diskutert kilder til bias i form av individuelle kognitive begrensninger. Å adressere disse faktorene på systemnivå er avgjørende for å redusere bias effektivt og styrke objektiviteten og rettferdigheten i straffesaksetterforskning som utføres i eller på mandat fra politiet. Uten tiltak kan bias undergrave rettferdigheten i rettssystemets utfall.

Metode og etiske problemstillinger

Forskningen bygger på tidligere arbeid gjennomført i CLARUS. Vi gjennomførte en sekundæranalyse av innsamlede data, inkludert dokumentgjennomganger, forskningsdagbøker og intervjuer med personer med ulike roller som er involvert i håndteringen av digitale bevis i hvert lands "system". Dataene ble analysert med en kombinasjon av datadrevne og teoridrevne tilnærminger. Deretter vurderte vi gjennomførte tiltak for å redusere bias i partnerlandene og deres effektivitet. Basert på denne gjennomgangen identifiserte vi gjenværende kilder til bias og foreslo tiltak som kan tenkes å bidra til å redusere disse.

PHS Orientering 2026:01

Funn

Studien identifiserer kilder til bias på systemnivå i digitale etterforskningsprosesser som kan tenkes å påvirke hvordan digitale bevis kommuniseres og forstås:

Kilder til bias på systemnivå

- Manglende standardisering av prosedyrer og fravær av uavhengig tilsyn
- Overfladisk fagfelleevaluering og verifikasjon
- Svake tilbakemeldingssystemer
- Problematiske hierarkiske beslutningsstrukturer og dynamikker
- Organisasjonspress
- Påvirkning fra verktøy og teknologi
- Kognitive bias innebygd i arbeidsflyt
- Mangler i kunnskap og opplæring
- Inkonsekvent språk og terminologi

Diskusjon og konklusjon

Vi har analysert bias på systemnivå og fant at kilder blant annet inkluderer organisasjonspress, hierarkiske strukturer, inkonsistent praksis og overfladiske rutiner for kvalitetssikring i form av fagfelleevaluering og verifikasjon. Analysen viste videre at eksisterende systemer i noen grad berører enkelte foreslåtte tiltak, men at det mangler tiltak rettet mot utilsiktet påvirkning fra blant annet organisasjonspress, hierarkiske beslutningsstrukturer, tilbakemeldingssystemer, språk og terminologi, samt verktøy og teknologi.

Våre funn viser at kvalitetssikringstiltak for å hindre feil i CLARUS sine partnerland til en viss grad berører flere kjente kilder til bias på systemnivå, men ofte ikke i tilstrekkelig grad. For eksempel har noen partnerland iverksatt fagfelleevaluering. Det vil si at en annen analytiker vurderer en rapport og av og til signerer på den, som en måte å sikre dens innhold, før innsending. Selv om slike vurderinger kan redusere enkelte feil, har de begrenset effekt på bias på systemnivå, særlig som følge av manglende bruk av blind vurdering. Dette etterlater gjenværende kilder til bias – altså kilder som ikke fullt ut identifiseres og håndteres av nåværende prosedyrer, standarder eller sikkerhetsmekanismer.

Forslag til tiltak

Gitt den begrensede dokumentasjonen på koordinerte organisatoriske strategier for å håndtere bias på systemnivå, foreslår vi flere tiltak:

- Inkludere bias på systemnivå i opplæring for å øke bevissthet og faglig utvikling
- Fremme en kultur for bevissthet og kritisk refleksjon
- Oppmuntre til bruk av standardisert terminologi

Slike tiltak kan bidra til å gjøre systemet bedre rustet til å håndtere bias på systemnivå.

Dette er en omarbeidet versjon av [CLARUS' Executive summary](#)

PHS Orientering 2026:01

Om forskerne

Nina Sunde er politioverbetjent med professorkompetanse. Hun har doktorgrad i kriminologi fra Universitetet i Oslo og bred erfaring fra etterforskning av straffesaker, som underviser og forsker på tema som dataetterforskning, digitale bevis og taktisk etterforskning. Hun leder forskergruppen "Politi og teknologi" (Politihøgskolen) og arbeidspakken som Politihøgskolen bidrar med i det Horizon Europe-finansierte prosjektet "Building clarity and preventing bias in digital forensic examination, interorganisational communication and interaction" (CLARUS).

Laura Vom Kolke er master i arbeids- og organisasjonspsykologi fra Universitetet i Oslo og stipendiat i CLARUS. Doktorgraden omhandler organisatoriske strukturer og prosesser, kommunikasjon og samhandling i etterforskningen av digitale bevis. Tidligere har hun jobbet som vitenskapelig assistent hos Senter for tverrfaglig utdanning (INTED) ved Universitetet i Oslo.

Brita Bjørkelo er psykolog og professor. Hun har doktorgrad i arbeids- og organisasjonspsykologi fra Universitetet i Bergen og er under spesialisering i organisasjonspsykologi. Hun er ledet tidligere PHS sin arbeidspakke i CLARUS og leder forskningsprosjekter innen organisasjon og ledelse i politiet («Understanding and Intervening against Sexual Harassment at work (UISH)» (NordForsk finansiert) og «Mangfold i utdanning og etat»). «Politistudien» og «APO nasjonal» (Arbeidsvilkår på operasjonssentralen) ledes sammen med forskere fra UiO og NTNU.

Co-funded by
the European Union

*This project is co-funded by the European Union's
Horizon Europe research and innovation programme
under grant agreement No. 101121182*

UK Research
and Innovation